

2. Благута Р.І. Кримінальний процес: підручник / Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк, О.М. Дуфенюк та ін.; за заг. ред. А.Я. Хитри, Р.М. Шехавцова, В.В. Луцика. Львів: ЛьвДУВС, 2019. Ч.1. 532 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. (дата звернення: 28.04.2020 року).
4. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес: навчальний посібник. – К.: Ваіте, 2014. 280 с.
5. Як забезпечити право на захист? URL: https://zib.com.ua/ua/print/119344-yak_zabezpechiti_pravo_na_zahist_u_kriminalnomu_provadzhenni.html (дата звернення: 28.04.2020)

А.І. Палюх

кандидат юридичних наук
асистент кафедри кримінального права і процесу,
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

Ю.Яцкевич

студент групи ПВПР –12
Навчально-науковий інститут права,
психології та інноваційної освіти
НУ «Львівська політехніка»

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ПРАВ ЛЮДИНИ НА ВІЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ СВОЇХ ПОГЛЯДІВ

Актуальність теми роботи зумовлена недосконалістю правового регулювання питання щодо захисту прав людини на вільне вираження своїх поглядів, зокрема в контексті порушень свободи слова та діяльності журналістів, а також захисту громадян за подачу пропозицій, заяв, скарг або за критику, що є вкрай важливим з урахуванням реалій сьогодення.

Так, спираючись на практику Європейського Суду з прав людини, треба зазначити, що Суд уже розглянув значну кількість справ проти України, зокрема і щодо захисту свободи вираження поглядів.

У результаті правоінтерпретаційної діяльності Суд сформулював низку принципів тлумачення положень Конвенції. Стосовно свободи вираження поглядів ці принципи Судом конкретизовані у справі «Ляшко проти України» («Lyashko v. Ukraine») від 10 серпня 2006 р. Розглянемо їх:

1. Свобода вираження поглядів становить одну із фундаментальних основ демократичного суспільства та одну з основних передумов для його розвитку, а також для самореалізації кожного індивіда.

2. Преса відіграє суттєву роль у демократичному суспільстві. Її обов'язком є повідомляти – у спосіб, що не суперечить її зобов'язанням та відповідальності – інформацію та ідеї стосовно усіх предметів публічного інтересу, включаючи й ті, що стосуються судової гілки влади. При цьому не лише преса має завдання повідомляти таку інформацію та ідеї, але і громадськість має право отримувати їх. Інакше преса не могла б виконувати свою життєво важливу роль «вартового пса» у демократичному суспільстві [1, с. 107–108].

Прийняття кримінального кодексу України у 2001 р. ознаменувало зміну в підходах кримінально-правового забезпечення охорони свободи слова та професійної діяльності журналістів. Стаття 171 КК України передбачає відповідальність за умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків. Водночас, як слушно зауважує В. І. Павликівський, існуюча норма про перешкоджання професійній діяльності журналістів має здебільшого декларативний, ніж правозастосовний характер, у зв'язку з чим виникає необхідність розробки пропозицій з їх удосконалення та імплементації у чинне законодавство [2, с. 208–220].

Важливим і доречним видається зазначити, що В. І. Павликівський запропонував авторські редакції статей, які безпосередньо передбачають кримінальну відповідальність за перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, а також тих, які пропонуються до прийняття в КК

України, зокрема порушення права на інформацію та цензуру. Так, заслуговує на увагу його пропозиції доповнити КК України статтею 171-3 «Переслідування громадян за критику». Хоча, на наш погляд, доцільніше б було присвоїти даній статті номер 171-1. Отож, згідно з цією статтею:

«1. Переслідуванням громадян за подачу в установленому порядку пропозицій, заяв, скарг або за критику, що міститься в них, а так само за виступ із критикою в іншій формі, карається штрафом від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до чотирьох років, або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин.

2. Переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю, – карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до чотирьох років».

Також, на наш погляд було б доцільно пояснити, в примітці, що таке «переслідування» згідно наведеної статті [3, с. 218–219].

Спираючись на вищенаведене, гадаємо, що зазначені пропозиції послугують захисту людини і громадянина при здійсненні свободи вираження поглядів, адже принесення скарги не може тягнути ущемлення прав та законних інтересів.

Згідно зі ст. 9 Закону України «Про звернення громадян» забороняється переслідування громадян і членів їх сімей за подання звернень в органи державної влади, органи місцевого самоврядування, на підприємства, в установи, організації, незалежно від форм власності, об'єднання громадян, посадовим особам за критику у зверненнях їх діяльності та рішень. Однак, слід відмітити певну декларативність даної норми, оскільки її виконання не забезпечене, на належному рівні, юридичними гарантіями, зокрема встановленням юридичної відповідальності (крім цивільно-правової відповідальності – при умові, що суб'єкт звернення вирішить порушувати питання про відшкодування матеріальної і (або) моральної шкоди, заподіяної йому внаслідок таких дій посадової особи) у випадку порушення цієї норми [4].

Отже, підсумовуючи вищенаведене, пропонуємо доповнити КК України статтею 171-1: «Переслідування громадян за критику», зміст якої зазначено у даній роботі. Сподіваємось, що наведена пропозиція сприятиме розширенню кримінально-правової охорони прав людини на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ярмол Л. Захист свободи вираження поглядів Європейським Судом з прав людини (загальнотеоретичні аспекти). *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2014. № 782. С. 106–113.

2. Павликівський В. І. Принципи криміналізації порушень свободи слова та діяльності журналістів. *Вісник Асоціації кримінального права України.* 2015. Вип. 1 (4). С. 208–220.

3. Погребняк О. О. До питання удосконалення Розділу V Особливої Частини КК України в контексті захисту свободи слова. Від громадянського суспільства – до правової держави: XIII Міжнар. наук. конф. молодих вчених та студентів (Харків, 27 квіт. 2017 р.). Харків: Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, 2017. С. 217–219.

4. Юридична відповідальність за порушення законодавства про розгляд скарг. Мего-Інфо: юрид. бібліотека. URL: <http://mego.info/матеріал/32-юридична-відповідальність-за-порушення-законодавства-про-розгляд-скарг>